

Kwartalnik Edukacyjny

4 (79) zima 2014

Ukazuje się od 1993 r.

W KRĘGU NOWYCH IDEI

Dorota Korwin-Piotrowska, **Pisanie – kompetencje językowe i „wystarczająco dobry” styl.. 3**

Z WARSZTATU BADAWCZEGO · INNOWACJE

Katarzyna Tercha, **Podróż śladami Ludwika Nabelaka – z ziemi ojczystej do Francji. Planujemy trasę wycieczki edukacyjnej..... 15**

Agnieszka Kajmowicz, **Wczesnoromantyczna „balladomania” – kilka spostrzeżeń oraz propozycji metodycznych 28**

Katarzyna Powęska, **Praca z wierszem – analiza, interpretacja i wartościowanie kluczem do zrozumienia sensu utworu poetyckiego w szkole 40**

Daria Rusin, Sebastian Wacięga, **Edukacja ekonomiczna w oparciu o historię. Przypadek Andrychowa (2007–2014)..... 48**

PCEN I OTOCZENIE

Plenery malarskie tradycją PCEN 68

Legalna Kultura. Rozpowszechnianie wizerunku w szkole 70

OKOLICE SZTUKI

Andrzej Kantecki, **Fenomen kwartetu smyczkowego z Beethovenem w planie głównym 73**

DYSKUSJE · POLEMIKI · RECENZJE

Monika Gryboś, **Jestem przekonany, że... *Moje pedagogiczne credo* Johna Deweya w świetle założeń neurodydaktyki..... 81**

Grzegorz Ćwiertniewicz, **Przegląd funkcji i status społeczny zawodu nauczycielskiego: od starożytności do XIX wieku..... 93**

Wiesław Setlak, **Jeszcze raz o edukacji międzykulturowej..... 101**

Nowości wydawnicze 113

SPRAWOZDANIA

Konferencja Nowe trendy w diagnozie specyficznych zaburzeń uczenia się: dysleksja i zaburzenie językowe SLI 116

Opólnopolska Studencka Konferencja Naukowa Zagrożenia dla rozwoju współczesnej młodzieży..... 120

ROCZNIK 2014 – WYKAZ OPUBLIKOWANYCH TEKSTÓW 125

To lubię!, Mariusz Kalandyk, **Zadane..... 128**

Daria Rusin, Sebastian Wacęga

Edukacja ekonomiczna w oparciu o historię. Przypadek Andrychowa (2007–2014)

Wprowadzenie

Historia ma użytkowy potencjał. Wiedza o lokalnej historii nie jest wyłącznie wartością samoistną. Słynna sentencja głosząca, że historia jest nauczycielką życia wykracza poza sferę naukowego poznania i odwołuje się do sfery *praxis*. Poznawanie historii pozwala odkrywać związki między czasem minionym a współczesnością, wyciągać z nich wnioski oraz podejmować działania inspirowane historią. Dowodzą tego inicjatywy realizowane od 2007 roku w oparciu o historię Andrychowa przez Małopolski Instytut Kultury (MIK) i Towarzystwo Miłośników Andrychowa (TMA).

W 2007 roku w lokalnym muzeum – Izbie Regionalnej Ziemi Andrychowskiej – opracowano jeden wątek z historii Andrychowa na potrzeby odbiorców weekendowego wydarzenia muzealnego oraz oferty edukacyjnej dla szkół pod nazwą „Muzeobranie”¹. Wybrany temat przewodnim był rozwój przemysłu tkackiego w ośrodku andrychowskim w XVIII wieku. Nietypowa historia przedsiębiorczych chłopów pańszczyźnianych, którzy

¹ W okresie 2007–2009 przeprowadzono w Andrychowie trzy edycje „Muzeobrania”, promowane pod hasłem Chłopska Szkoła Biznesu. Wybrane wątki historyczne i możliwości edukacyjne były również prezentowane na ogólnopolskim Forum Edukatorów Muzealnych, które odbyło się w 2007 r. w Toruniu. Chłopska Szkoła Biznesu jako inicjatywa łącząca wątki historyczne i ekonomiczne została także zaprezentowana na zaproszenie Muzeum Etnograficznego w Toruniu podczas 9. Festiwalu Nauki i Sztuki w Toruniu w kwietniu 2009 r. W kolejnych latach (2010–2013) Małopolski Instytut Kultury opublikował dwa wydania gry ekonomicznej Chłopska Szkoła Biznesu i przeprowadził dwa ogólnopolskie projekty edukacyjne zrealizowane przy wsparciu finansowym Muzeum Historii Polski (2010) i Narodowego Banku Polskiego (2012–2013).

zakładali spółki handlowe, organizowali wyprawy handlowe i sprzedawali płótna w miastach XVIII-wiecznej Europy, dała okazję do wplecenia w opowieść współczesnych zagadnień społeczno-gospodarczych, takich jak natura przedsiębiorczości, kooperacja biznesowa w ramach spółek i klastrow gospodarczych oraz wpływ uwarunkowań globalnych na lokalną gospodarkę. Lokalna historia społeczno-gospodarcza Andrychowa wykorzystana została do:

- promocji miasta i cyklu wydarzeń kulturalnych pod nazwą „Muzeobranie” (2007–2009) poprzez nawiązywanie do miejscowych tradycji przedsiębiorczości,
- działań animacyjnych (przywracanie lokalnej pamięci, inicjowanie wolontariatu oraz współpracy lokalnych podmiotów zogniskowanych wokół muzeum – Izby Regionalnej w Andrychowie),
- edukacji ekonomicznej w oparciu o studium przypadku (przedsiębiorczość w XVIII-wiecznym Andrychowie) – realizacja różnorodnych działań (lekcje, warsztaty historyczno-ekonomiczne, międzyszkolne turnieje przedsiębiorczości oraz ekonomii społecznej w latach 2010–2014 oraz partnerskie inicjatywy oddolne zrealizowane w całej Polsce).

Historyczna inspiracja – przedsiębiorczość chłopska w ośrodku andrychowskim

Andrychów uzyskał prawa miejskie w 1767 r. Mimo późno przeprowadzonej lokacji, na wiele lat przed tym wydarzeniem w strukturze społeczno-gospodarczej wsi pojawiły się rozwiązania, które można zaobserwować w ustroju miejskim. W 1750 r. osada otrzymała rzadki przywilej królewski na organizowanie aż 12 jarmarków w roku. W przedlokacyjnej wsi powstawały też cechy rzemieślnicze. Pierwszy z nich zawiązany został w 1741 r. i zrzeszał kowali, stolarzy, stelmachów oraz ślusarzy. Swoją działalność prowadzili również m.in. piekarze, szewcy, kotlarze i krawcy². Rzemieślnicy, mimo mieszczańskiego sposobu życia, z punktu widzenia prawa byli poddanymi właściciela klucza andrychowskiego. Wielu z nich nie zajmowało się rolnictwem, a swoje zobowiązania wobec dworu regulowali, uiszczając rentę pieniężną.

Wiejski status prawny Andrychowa przed 1767 r. nie stanowił przeszkody dla dynamicznego rozwoju gospodarczego miejscowości, w którym szczególną rolę odegrało tkactwo i handel płótnami lnianymi. Postęp ten był możliwy dzięki działaniom kolejnych właścicieli. Wprowadzili oni zasadnicze

² M. Kulczykowski, *Dwa wieki miasta Andrychowa (1767–1967)*, Kraków 1967, s. 24–27.

zmiany, które dały poddanym znaczną swobodę gospodarowania i pewien zakres wolności osobistych, mimo statusu chłopów pańszczyźnianych. Dzięki temu Andrychów z okolicznymi osadami urósł do rangi znaczącego ośrodka, zamieszkałego przez chłopów utrzymujących się w coraz większym stopniu z pracy rzemieślniczej oraz handlu³. Skala działalności pozwala mówić o występowaniu w Andrychowie i okolicy wyspecjalizowanych ośrodków przemysłu chłopskiego, „gdzie większość mieszkańców trudniła się jednym, określonym rzemiosłem z szeroką produkcją rynkową”⁴. Czas koniunktury „przemysłu chłopskiego” utrzymywał się przez około 100 lat i skończył się wraz z nastaniem rewolucji przemysłowej i rozwojem maszynowej produkcji tkanin bawełnianych.

Budowanie narracji o historii społeczno-gospodarczej Andrychowa

Gospodarczą historię Andrychowa cechują wyraziste okresy rozkwitów i kryzysów. Po okresie gospodarki rolniczej w XVII w., w kolejnym stuleciu nastąpił rozkwit chłopskiej przedsiębiorczości w oparciu o rzemiosło i handel, zakończony w wyniku rewolucji przemysłowej w I poł. XIX stulecia. Ponowny impuls dla rozwoju lokalnej gospodarki nastąpił na początku XX w. wraz z przybyciem zagranicznych inwestorów, którzy uruchomili w Andrychowie pierwszą tkalnię mechaniczną. Kolejny upadek miejscowego przemysłu spowodowały zniszczenia dokonane przez wojska niemieckie w 1945 r. W czasach PRL lokalny przemysł został odbudowany, a kilka fabryk (Andoria, Andropol oraz AFM) stało się głównymi pracodawcami dla mieszkańców Andrychowa i okolic⁵. Upadek miejscowej gospodarki w okresie transformacji po 1989 r. wiązał się ze „zwijaniem się” andrychowskiego przemysłu oraz rosnącym gwałtownie poziomem bezrobocia. Pojawienie się nowych prywatnych inicjatyw – napływ inwestorów zewnętrznych oraz rozwój lokalnej przedsiębiorczości – było w Andrychowie sposobem na wyjście lokalnej gospodarki z kryzysu. Na potrzeby narracji muzealnej dzieje społeczno-gospodarcze Andrychowa zostały zinterpretowane w formie modelu „Andrychowskiej szpuli dobrobytu”

³ W XVIII–XIX w. na klucz andrychowski składały się wsie Andrychów, Inwałd, Zagórnik, Wieprz, Targanice, Sułkowice, Brzezinka oraz Roczniny, por.: J. Zinkow, *Wadowice i okolice. Przewodnik monograficzny*, Wadowice 2001, s. 359–360.

⁴ M. Kulczykowski, *Andrychowski ośrodek płócienniczy w XVIII i XIX wieku*, Kraków 1972, s. 20.

⁵ J. Zembroń, *Raptularz andrychowski. Przemysł miejscowy w XX wieku*, Andrychów 2002.

